

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD5423

[6464]-11
F.Y.B.A. (SODL)
ENGLISH
111: Compulsory English
(2019 Pattern) (Annual System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Ten out of Twelve from the following.

[10×1=10]

- a) Who is the author of 'On Saying Please'?
- b) From which book of R.K.Narayan the story 'Engine Trouble' taken?
- c) Why was Della saving money?
- d) Who is Thandappa?
- e) What was Alan Trevor's profession in the story 'The Model Millionaire'?
- f) What figure of speech is 'My love is like a red, red rose'?
- g) Which trees were cut down in the poem 'The felling of the Banyan Tree'?
- h) Who is the poet of 'My Heart Leaps Up'?
- i) State any two examples of phrase preposition.
- j) What is verb?
- k) Write down the use of simple present tense.
- l) Write any two expressions of formal greeting.

P.T.O.

Q2) Attempt any Five questions out of Seven from the following. **[5×5=25]**

- a) How could the lift- man take a polite and effective revenge?
- b) Explain the theme of the poem 'The Felling of the Banyan Tree'.
- c) Comment on the ending of the story 'The Gift of the Magi'?
- d) Write a dialogue between two persons who are greeting to each other at business meeting.
- e) Critically appreciate the story 'The Eyes are not Here'
- f) Explain the theme of the poem 'My Heart Leaps Up'.
- g) Write a short note on articles in English language.

Q3) Attempt any Five questions out of Seven from the following. **[5×5=25]**

- a) Describe the picture of Indian fair presented in the story 'Engine Trouble'.
- b) What is the use of regular and irregular verbs in English language?
- c) Discuss the character of Baron Hausberg.
- d) Explain the title of the story 'In Sahyadri Hills-A Lesson in Humility'.
- e) Who are those who know what success is?
- f) Explain the central idea of the poem 'Leave This Chanting and Singing'.
- g) Saurabh invites his friend Sushant for a picnic but he declines the invitation. Write a dialogue on the situation.

Q4) Attempt any One question out of Two from the following. **[1×10=10]**

- a) How is power presented in the poem 'Ozymandias'. Explain in detail.
- b) Explain theme and style used in the poem 'A Red,Red Rose'by Robert Burns.

[6464]-12
F.Y. B.A. (SODL)
हिंदी (Hindi)
113 : हिंदी पाठ्यचर्या
(2019 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित प्रश्नों में से दस प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए।

[10]

- अ) 'मैं नीर भरी दुख की बदली' कविता की कवयित्री कौन है?
- ब) निराला की प्रथम कविता कौन-सी है?
- क) धूमिल की रचनाओं के नाम लिखिए।
- ड) 'हारिल होते हैं हमारी तरह ही, घोंसले नहीं बनाते कहीं' प्रस्तुत वाक्य किस कविता का है?
- इ) 'आदमी को प्यास लगती है' कविता के कवि कौन है?
- फ) निर्मला पुतुल के कविता का नाम लिखिए।
- य) 'ईदगाह' कहानी के प्रमुख पात्रों के नाम लिखिए।
- र) माधव सप्रे की किस कहानी को हिंदी की पहली कहानी होने का श्रेय प्राप्त है?
- ल) 'एक बूंद सहसा उछली' यात्रा वर्णन के लेखक कौन है?
- व) 'लाला झाऊलाल' किस कहानी का पात्र है?
- श) निबंध की एक परिभाषा लिखिए।
- ष) 'युद्ध' कहानी के लेखक कौन है?

- प्रश्न 2) निम्नलिखित प्रश्नों में से पाँच प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [25]
- अ) 'जूही की कली' कविता का भावार्थ लिखिए।
 - ब) 'रोटी और संसद' कविता के माध्यम से धूमिल क्या संदेश देना चाहते हैं?
 - क) 'किताबें झाँकती हैं बंद आलमारी के शीशों से' कविता का उद्देश्य लिखिए।
 - ड) 'उतनी दूर मत ब्याहना बाबा' कविता की समीक्षा कीजिए।
 - इ) 'रोशनी के उस 'पार' कविता का उद्देश्य लिखिए।
 - फ) सूत्रसंचालन के स्वरूप पर प्रकाश डालिए।
 - य) कम्प्यूटर की विशेषताएँ लिखिए।

- प्रश्न 3) निम्नलिखित प्रश्नों में से पाँच प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [25]
- अ) ईदगाह कहानी की कथावस्तु लिखिए।
 - ब) कहानी के तत्वों के आधार पर 'युद्ध' कहानी की समीक्षा कीजिए।
 - क) 'जिंदगी और गुलाब के फूल' कहानी के प्रमुख पात्रों का परिचय दीजिए।
 - ड) 'अकबरी लोटा' कहानी का विवेचन कीजिए।
 - इ) 'भय' निबंध का विश्लेषणात्मक विवेचन कीजिए।
 - फ) विज्ञापन के अंगों पर प्रकाश डालिए।
 - य) स्ववृत्त (Bio-Data) तैयार करते समय कौन-सी बातों पर ध्यान रखना चाहिए।

- प्रश्न 4) निम्नलिखित प्रश्नों में से एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए। [10]
- अ) 'विज्ञान' : 'वरदान या अभिशाप' विषय पर निबंध लिखिए।
 - ब) 'एक टोकरी भर मिट्टी' कहानी की कथावस्तु लिखिए।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 3

PD-5425

[6464]-13

F.Y. B.A. (SODL) (ODL Mode)

SANSKRIT (संस्कृत)

114-1 : Amrutlahari - I

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions : 1) All questions are compulsory.

सूचना: सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) Figures to right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Answer in one sentence (any 10) :

[10]

एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 10)

i) State the number of 'माहेश्वरसूत्र'.

माहेश्वरसूत्रांची संख्या सांगा.

ii) From which poem is the passage 'सागरवर्णनम्' selected?

सागरवर्णनम् हा पद्यांश कोणत्या काव्यातून निवडण्यात आला आहे?

iii) Who composed the treatise 'लघुसिद्धांतकौमुदी'?

लघुसिद्धांतकौमुदी हा ग्रंथ कोणी रचला?

iv) How many sections (tantras) are there in the 'पंचतंत्र'?

पंचतंत्रात किती तंत्रे आहेत?

v) According to the passage 'उमा-हैमवती-आख्यानम्' whom does India ask 'उमा-हैमवती' about?

'उमा-हैमवती-आख्यानम्' या पाठानुसार इंद्र 'उमा-हैमवती' ला कोणाविषयी विचारतो?

vi) In which section of the 'पंचतंत्र' is the 'रासभश्रुगालकथा'?

'रासभश्रुगालकथा' पंचतंत्रातील कोणत्या तंत्रामधील आहे?

vii) How many acts are there in the play 'प्रतिज्ञायौगंधरायण'?

प्रतिज्ञायौगंधरायण या नाटकात किती अंक आहेत?

P.T.O.

viii) Who composed the 'हर्षचरित'?

हर्षचरिताची रचना कोणी केली?

ix) According to the passage 'दुर्गलक्षणम्', what is a fort built in the middle of a forest called?

दुर्गलक्षणम् या पाठानुसार जंगलाच्या मध्यभागी बांधलेल्या दुर्गाला काय म्हणतात?

x) Who is the hero of the poem 'तिलकयशोऽर्णवम्'?

तिलकयशोऽर्णवम् या काव्याचे नायक कोण?

xi) Who composed the text 'पंचतंत्र'?

पंचतंत्र या ग्रंथाची रचना कोणी केली?

xii) Into how many sections is the 'केनोपनिषद्' divided?

केनोपनिषद् किती खंडात विभागलेले आहे?

Q2) Attempt any 5 questions :

[25]

पुढीलपैकी कोणत्याही 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (7 पैकी 5)

i) What is the main subject of the 'केनोपनिषद्'?

केनोपनिषदाचा प्रतिपाद्य विषय काय आहे?

ii) Write the characteristics of Charudatta's personality.

चारुदत्ताच्या व्यक्तिमत्त्वाची वैशिष्ट्ये लिहा.

iii) Give a brief introduction to 'लघुसिद्धांतकौमुदी'.

लघुसिद्धांतकौमुदीची थोडक्यात ओळख करून द्या.

iv) Explain Kautilya's thoughts on the 'embezzlement of wealth' based on the text 'उपयुक्तपरीक्षा'.

उपयुक्तपरीक्षा या पाठाच्या आधारे कौटिल्याचे 'धनाच्या अपहाराविषयीचे' विचार स्पष्ट करा.

v) Write a brief introduction to the महाकवी बाण.

महाकवी बाणाचा संक्षिप्त परिचय लिहा.

vi) Translate the following passage into English or Marathi.

पुढील उताऱ्याचे इंग्रजी किंवा मराठीमध्ये भाषांतर करा -

“अपरं त्वदीयं गीत न मधुरस्वरम् शङ्खशब्दानुकार दूरादपि श्रूयते । तदत्र क्षेत्रे रक्षापुरुषाः सुप्ताः सन्ति । ते उत्थाय वधं बन्धनं वा करिष्यन्ति । तद्भक्षय तावदमृतमयीश्चिभेटीः । मा त्वमत्र गीतव्यापारपरो भव ।”

vii) Explain the sentence with reference to context - तस्यै तपो दमः कर्मेति प्रतिष्ठा वेदाः सर्वाङ्गानि सत्यमायतनम् ।

पुढील वाक्याचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा - तस्यै तपो दमः कर्मेति प्रतिष्ठा वेदाः सर्वाङ्गानि सत्यमायतनम् ।

[25]

- i) Write a brief summary of the passage ‘सागरवर्णनम्’.
‘सागरवर्णनम्’ या पद्यपाठाचा सारांश थोडक्यात लिहा.
- ii) Explain in detail any one of the following metres :
a) भुजंगप्रयात b) द्रुतविलंबितम्
पुढीलपैकी कोणताही एक वृत्त सविस्तर स्पष्ट करा –
a) भुजंगप्रयात b) द्रुतविलंबितम्
- iii) Describe the construction of forts based on the passage ‘दुर्गलक्षणम्’.
दुर्गलक्षणम् या पाठाच्या आधारे दुर्गरचनेचे वर्णन करा.
- iv) Write a brief note on ‘विदुरनीती’.
विदुरनीतीविषयी थोडक्यात टीप लिहा.
- v) Translate the following poetic lines into English or Marathi.
पुढील काव्यपंक्तींचे इंग्रजी किंवा मराठीमध्ये भाषांतर करा.
मत्स्या यथान्तः सलिले चरन्तो
ज्ञातुं न शक्याः सलिलं पिबन्तः ।
युक्तास्तथा कार्यविधौ नियुक्ता
ज्ञानु न शक्या धनमाददानाः ॥
- vi) Write a brief note on the poem ‘तिलकयशोऽर्णवम्’.
तिलकयशोऽर्णवम् या काव्याविषयी संक्षिप्त टीप लिहा.
- vii) What is mentioned about doctors in ‘कलिविडंबनम्’?
कलिविडंबनात वैद्यांविषयी काय म्हटले आहे?

[10]

- i) Analyze the fourth act of the play प्रतिज्ञायौगंधरायण.
प्रतिज्ञायौगंधरायण या नाटकाच्या चौथ्या अंकाचे रसग्रहण करा.
- ii) Explain the creation of the 'नाट्यशास्त्र' based on the passage 'नाट्योत्पत्ति:'.
नाट्यशास्त्राची निर्मिती कशी झाली ते नाट्योत्पत्ति: या पाठाच्या आधारे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD5426

[6464]-14
F.Y.B.A. (SODL)
ENGLISH
115: Optional English
(2019 Pattern) (Annual System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in a sentence each. (Any Ten) **[10]**

- a) What was the name of the fictional town created by R.K. Narayan?
- b) Who is the narrator of the story 'The Romance of a Busy Broker'?
- c) In which year did Ruskin Bond receive Padma Shri?
- d) When was the sonnet, 'When in Disgrace' written?
- e) What was the significance of nature in Wordsworth's poetry?
- f) Who is the poet of poem, 'Where the Mind is Without Fear'?
- g) Who was also known as the sage of concord?
- h) What does Mr. White wish for after getting the Monkey's paw?
- i) When was the 'Swansong' published?
- j) What is a phoneme?
- k) What are voiceless sounds?
- l) Who is the poet of poem, 'The Listeners'?

P.T.O.

Q2) Attempt any Five out of Seven from the following. [25]

- a) Discuss the significance of the title. 'Swansong'.
- b) Write a short note on the lesson Abdul Kalam learnt from the incident he shares in. 'A Lesson My Father Taught Me'.
- c) Discuss the theme of the short story. 'The Open Window'?
- d) Critically evaluate the plot of . 'A Thief's story'.
- e) Write a short note on the theme of, 'The World is Too Much with Us'.
- f) Write short note on 'Word Stress'.
- g) Comment on spiritual journey in the poem 'Up Hill'.

Q3) Attempt any Five out of Seven from the following. [25]

- a) What are the themes present in Shakespearean Sonnets?
- b) Describe the theme and symbols in the poem. 'The Mountain and the Squirrel'.
- c) Discuss the theme of short story. 'The Romance of Busy Broker'.
- d) Discuss the significance the title of the story. 'The Open Window'.
- e) Narrate the events that lead to Herbert's death in 'The Monkey's Paw'.
- f) Write a short note on 'Minimal Pairs'.
- g) What is the concept of freedom that emerges in the poem, 'Where the Mind is Without Fear'?

Q4) Attempt any One out of Two from the following. [10]

- a) Discuss the theme of the play, 'Swansong'.
- b) Critically evaluate Tagore's poem, 'Where the Mind is Without Fear'.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD5427

[6464]-15

F.Y.B.A. (SODL)

EDUCATION

**116 : Fundamentals of Education
(2019 Pattern) (Annual System)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions. (Any 10)

[10]

- a) Write the etymological meaning of Education.
- b) Who established Satyashodhak Samaj?
- c) What was the objective of operation Blackboard?
- d) Write the difference between mass media and local media.
- e) Write two objectives of pre-primary education.
- f) What is non-formal education?
- g) Who established Rayat Shikshan Sanstha?
- h) Write two important roles of education in social development.
- i) What is Podcasting?
- j) Which subjects should be taught in class I and II, as per the core curriculum introduced by NCERT?
- k) What are the major problems of primary education?
- l) Who developed the 'Kindergarten' approach?

P.T.O.

Q2) Answer the following questions. (Any 5) [25]

- a) Write any five characteristics of the nature of Education.
- b) Write about the contribution of Mahatma Jyotirao Phule in the field of education.
- c) What are the reasons behind the inequality of educational opportunities?
- d) Write five points on each of advantages and limitations of Mass Media.
- e) Explain the main reasons affecting the retention of children in schools.
- f) What is the relation between Education and Psychology?
- g) Write a note on - 'Education: a process of self - realization'

Q3) Answer the following questions. (Any 5) [25]

- a) How does society contribute towards the education and overall development of a child?
- b) According to Vivekananda, why education is not information?
- c) Explain the factors that promote national integration.
- d) Write a note on - 'Print as a Medium'.
- e) Explain the contribution of Madam Montessori to pre-primary education.
- f) Explain observation as a Method of Psychology, with suitable example.
- g) Explain Tagore's philosophy of Education.

Q4) Answer the following questions. (Any 1) [10]

- a) Describe the role of education in economic development regarding.
 - i) Education as human growth.
 - ii) Education as an economic investment.
- b) Explain the importance of mass media in education with suitable examples.

Total No. of Questions : 4]

PD5427

[6464]-15
F.Y.B.A. (SODL)
EDUCATION
116 : Fundamentals of Education
(2019 Pattern) (Annual System)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही 10)

[10]

- अ) शिक्षणाचा व्युत्पत्ती अर्थ लिहा.
- ब) सत्यशोधक समाजाची स्थापना कोणी केली?
- क) खडूफळा मोहिमेचे उद्दिष्टे कोणते?
- ड) समूह संपर्क साधने आणि स्थानिक संपर्क साधने यातील फरक लिहा.
- इ) पूर्व-प्राथमिक शिक्षणाची दोन उद्दिष्टे लिहा.
- फ) अ- औपचारिक शिक्षण म्हणजे काय?
- य) रयत शिक्षण संस्थेची स्थापना कोणी केली?
- र) सामाजिक विकासातील शिक्षणाच्या दोन भूमिका लिहा.
- ल) पॉडकास्टिंग (Podcasting) म्हणजे काय?
- व) एन.सी.ई. आर. टी. (NCERT) पुरस्कृत गाथा अभ्यासक्रमानुसार इयत्ता 1 आणि इयत्ता 2 मध्ये कोणकोणते विषय शिकवावे?
- त) प्राथमिक शिक्षणाच्या प्रमुख समस्या कोणत्या?
- थ) 'किंडरगार्टन' पद्धती कोणी विकसित केली?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) शिक्षणाच्या स्वरूपाची कोणतीही पाच वैशिष्ट्ये लिहा.
- ब) शिक्षण क्षेत्रातील महात्मा ज्योतिराव फुले यांच्या योगदानाविषयी लिहा.
- क) शैक्षणिक संधींच्या असमानतेची कारणे कोणती?
- ड) समूह संपर्क साधनांचे फायदे आणि मर्यादा यांचे प्रत्येकी पाच मुद्दे लिहा.
- इ) विद्यार्थ्यांच्या शाळेतील उपस्थितीवर परिणाम करणारी प्रमुख कारणे स्पष्ट करा.
- फ) शिक्षणशास्त्र आणि मानसशास्त्र यातील संबंध कोणता?
- य) टिप लिहा - 'शिक्षण-स्व - जाणीवेची प्रक्रिया'.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) शिक्षण आणि बालकाचा सर्वांगीण विकास यासंदर्भात समाज कसे योगदान देतो?
- ब) विवेकानंद यांच्या मतानुसार, माहिती म्हणजे शिक्षण का नाही?
- क) राष्ट्रीय एकात्मता वाढविणारे घटक स्पष्ट करा.
- ड) टिप लिहा - 'छापील साधने: एक माध्यम'.
- इ) पूर्व-प्राथमिक शिक्षणातील मादाम मॉण्टेसोरी यांचे योगदान स्पष्ट करा.
- फ) मानसशास्त्राची निरीक्षण पद्धती सोदाहरण स्पष्ट करा.
- य) टागोरांचे शिक्षणविषयक तत्वज्ञान स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणत्याही एक)

[10]

- अ) खालील मुद्द्यांच्या संदर्भात आर्थिक विकासातील शिक्षणाची भूमिका विशद करा.
 - i) शिक्षण म्हणजे मानवी विकास
 - ii) शिक्षण म्हणजे आर्थिक गुंतवणुक
- ब) शिक्षणातील समूह संपर्क साधनांचे महत्त्व सोदाहरण स्पष्ट करा.

[6464]-16

F.Y. B.A. (SODL)

MARATHI (मराठी)

112 : मराठी साहित्य : कथा आणि भाषिक कौशल्य विकास
आणि एकांकिका आणि भाषिक कौशल्य विकास
(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सभ्य प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी 10 प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) कथेचे कोणतेही दोन घटक सांगा.
- ब) कथा म्हणजे काय?
- क) 'वापसी' या कथेतील पात्रांची नावे सांगा.
- ड) 'कष्टाची भाकरी' या कथेचे लेखक कोण?
- इ) संभाषण म्हणजे काय?
- फ) वाचनाच्या कोणत्याही दोन प्रकारांची नावे सांगा.
- य) एकांकिकेतील संहितेच्या अंगाने असणाऱ्या कोणत्याही दोन घटकांची नावे सांगा.
- र) 'हंडाभर चांदण्या' ही एकांकिका कोणी लिहिली.
- ल) 'विठ्ठल तो आला आला' या एकांकिकेतील पात्रांची नावे सांगा.
- व) 'हंडाभर चांदण्या' या एकांकिकेतील पात्रांची नावे सांगा.
- श) कल्पनाविस्तार म्हणजे काय?
- ष) भाषांतराच्या प्रकारांची नावे सांगा.

P.T.O.

प्रश्न 2) खालीलपैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) संवाद प्रक्रियेतील अडथळे स्पष्ट करा.
- ब) 'विठ्ठल तो आला आला' या एकांकिकेचे विशेष सांगा.
- क) एकांकिकेचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ड) 'दगड दवाखाना' या कथेची वैशिष्ट्ये सांगा.
- इ) 'लाल चिखल' या कथेची वैशिष्ट्ये थोडक्यात सांगा.
- फ) कथेचे घटक थोडक्यात सांगा.
- य) 'बाजा' या कथेची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) भाषांतराची आवश्यकता स्पष्ट करा.
- ब) 'हंडाभर चांदण्या' या एकांकिकेचे विशेष सांगा.
- क) श्रवणाचे फायदे थोडक्यात सांगा.
- ड) 'शुभ मंगल सावधान' या कथेची वैशिष्ट्ये लिहा.
- इ) 'जेव्हा मी जात चोरली होती' या कथेची वैशिष्ट्ये थोडक्यात सांगा.
- फ) कथा या वाङ्मय प्रकाराचे विशेष लिहा.
- य) सचिन पाटील यांच्या 'कष्टाची भाकरी' या कथेची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी एका प्रश्नांचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) 'वापसी' या कथेच्या शिर्षकाची समर्पकता स्पष्ट करा.
- ब) 'विठ्ठल तो आला आला' या एकांकिकेतील पात्रांचा सविस्तर परिचय करून द्या.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5429

[Total No. of Pages : 4

[6464]-17

F.Y. B.A. (SODL)

ECONOMICS

**117 : Indian Economic Environment
(2019 Pattern) (CBCS)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.***
- 2) Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following question in one sentence (Any Ten) : [10]

- a) What is service sector?
- b) Define economic environment.
- c) State two methods of measuring agricultural productivity.
- d) What is population density?
- e) Explain the meaning of fixed deposits.
- f) What is Bank Merger?
- g) What is Liberalization?
- h) Define poverty.
- i) What is a Multinational Company?
- j) Where in India is hidden unemployment found in rural and urban areas?
- k) State the motto of Pradhan Mantri Krishi Irrigation Yojana.
- l) What is environment?

P.T.O.

Q2) Write any five of the following question in 50-100 words each : [25]

- a) State the characteristics of economic environment.
- b) State the institutional sources of agricultural finance in India.
- c) Explain the importance of service sector in economy.
- d) State the types of E - banking.
- e) Explain the methods of depositing and withdrawing money from a bank account.
- f) State the types of unemployment
- g) State the problems of unorganized sector in India.

Q3) Write any five of the following question in 50-100 words each : [25]

- a) State the non-institutional sources of agricultural finance in India.
- b) Explain the challenges faced by the service sector in the economy.
- c) Explain the challenges facing the Indian education system.
- d) State the objectives of the National Skill Development Policy.
- e) Explain the role of industry in economic development of India.
- f) Evaluate the Industrial Policy of 1991.
- g) Rural Entrepreneurship: State the Problem.

Q4) Write the answer of any one of the following question in 150-200 words : [10]

- a) Explain the factors affecting the economic environment by explaining the concept of economic environment.
- b) Explain the primary and secondary/ancillary functions of Indian banks.

Total No. of Questions : 4]

PD-5429

[6464]-17
F.Y. B.A. (SODL)
ECONOMICS
117 : Indian Economic Environment
(2019 Pattern) (CBCS)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [10]

- अ) सेवा क्षेत्र म्हणजे काय?
- ब) आर्थिक पर्यावरणाची व्याख्या द्या.
- क) शेती उत्पादकता मोजण्याच्या दोन पद्धती सांगा.
- ड) लोकसंख्येची घनता म्हणजे काय?
- इ) मुदत ठेवींचा अर्थ सांगा.
- फ) बँक विलीनीकरण म्हणजे काय?
- य) उदारीकरण म्हणजे काय?
- र) दारिद्र्य व्याख्या सांगा.
- ल) बहुराष्ट्रीय कंपनी म्हणजे काय?
- व) भारतात छुपी बेकारी ग्रामीण व शहरी भाग यापैकी कोठे आढळून येते.
- श) प्रधानमंत्री कृषी सिंचन योजनेचे ब्रीदवाक्य सांगा.
- ष) पर्यावरण म्हणजे काय?

- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 50 ते 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही पाच) : [25]
- अ) आर्थिक पर्यावरणाची वैशिष्ट्ये सांगा.
 - ब) भारतातील कृषी वित्त पुरवठ्याचे संस्थात्मक स्रोत सांगा.
 - क) सेवाक्षेत्राचे अर्थव्यवस्थेतील महत्त्व सांगा.
 - ड) ई बँकिंगचे प्रकार मांडा.
 - इ) बँकेतील खात्यावर पैसे टाकणे व पैसे काढण्याच्या पद्धती समजून सांगा.
 - फ) बेकारीचे प्रकार सांगा.
 - य) भारतातील असंघटीत क्षेत्राच्या समस्या सांगा.

- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 50 ते 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही पाच) : [25]
- अ) भारतातील कृषी वित्त पुरवठ्याचे बिगर संस्थात्मक स्रोत सांगा.
 - ब) सेवाक्षेत्रासमोरील आव्हाने स्पष्ट करा.
 - क) भारतीय शिक्षण व्यवस्थेपुढील आव्हाने स्पष्ट करा.
 - ड) राष्ट्रीय कौशल्य विकास धोरणाची उद्दिष्टे सांगा.
 - इ) भारतातच्या आर्थिक विकासातील उद्योगाची भूमिका स्पष्ट करा.
 - फ) 1991 च्या औद्योगिक धोरणाचे मूल्यमापन करा.
 - य) ग्रामीण उद्योजकता: समस्या मांडा.

- प्रश्न 4) खालील प्रश्नांचे 150 ते 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : [10]
- अ) आर्थिक पर्यावरण संकल्पना स्पष्ट करून आर्थिक पर्यावरणावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
 - ब) भारतीय बँकांची प्राथमिक व दुय्यम / अनुषंगिक कार्य स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5430

[Total No. of Pages : 4

[6464]-18

F.Y.B.A (SODL)

120 : PUBLIC ADMINISTRATION

An Introduction to Public Administration

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10]

- a) What is retirement?
- b) What is traning?
- c) What is participatory Budgeting?
- d) State the meaning of accountability.
- e) What is Administrative Court?
- f) When was the post of Lokayukta Created in Maharashtra?
- g) State two types of recruitment.
- h) Name two departments of government work.
- i) State two merits of line organization.
- j) Who laid down the basic principles of departments?
- k) Who first used the systems approach in biology?
- l) Who wrote the book 'Administrative Behavior'?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- a) Types of budgets.
- b) Executive Board's control over administration.
- c) Function of the Ombudsman.
- d) Importance of personal administration.
- e) Function of Staff Agency.
- f) Methods of Supervision.
- g) Basis of formation of organizations.

Q3) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- a) Write the reasons for the growth of administrative litigation.
- b) Write the features of the Institute Lokayukta.
- c) State the demerits of direct recruitment.
- d) State the basic elements of department.
- e) Write formal ways of co-ordination.
- f) Write the merits of 'Hierarchy'.
- g) State the features of behaviorism approach.

Q4) Attempt any one out of two from the following.

[10]

- a) Explain the types of training in detail by explaining the meaning of training.
- b) Elaborate the traditional approach to the study of public administration.

Total No. of Questions : 4]

PD-5430

[6464]-18

F.Y.B.A (SODL)

120 : PUBLIC ADMINISTRATION

An Introduction to Public Administration

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील बारह प्रश्नांपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- अ) सेवा निवृत्ती म्हणजे काय?
ब) प्रशिक्षण म्हणजे काय?
क) सहभागी अंदाजपत्रक म्हणजे काय?
ड) उत्तरदायित्वाचा अर्थ सांगा.
इ) प्रशासकीय न्यायालय म्हणजे काय?
फ) महाराष्ट्रात लोकायुक्त हे पद केव्हा निर्माण झाले?
य) भरती आधाराचे दोन प्रकार सांगा.
र) शासकीय कार्याचे दोन विभाग सांगा.
ल) रेखा संघटनेचे दोन गुण सांगा.
व) खात्याची आधारभूत तत्वे कोणी मांडली?
श) जीवशास्त्रात प्रथम व्यवस्था दृष्टिकोनाचा उपयोग कोणी केला?
ष) 'प्रशासकीय वर्तन' हा ग्रंथ कोणी लिहिला?

प्रश्न 2) खालील सात प्रश्नापैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) अंदाजपत्रकाचे प्रकार.
- ब) प्रशासनावरील कार्यकारी मंडळाचे नियंत्रण.
- क) लोकपालांची कार्ये.
- ड) सेवक प्रशासनाचे महत्त्व.
- इ) स्टाफ अभिकरणाची कार्ये.
- फ) पर्यवेक्षणाच्या पद्धती.
- य) संघटना निमितीचे आधार

प्रश्न 3) खालील सात प्रश्नापैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) प्रशासकीय न्यायाधिकरणाच्या वाढीची कारणे लिहा.
- ब) लोकायुक्त या संस्थेची वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) प्रत्यक्ष भरतीचे दोष सांगा.
- ड) खात्याचे आधारभूत घटक सांगा.
- इ) समन्वयाचे औपचारिक मार्ग लिहा.
- फ) अधिकारपद परंपरा सिद्धांताचे गुण लिहा.
- य) वर्तनवादाच्या दृष्टिकोनाची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्रश्न 4) खालील दोन प्रश्नापैकी एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा.

[10]

- अ) प्रशिक्षणाचा अर्थ सांगून प्रशिक्षणाचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) लोकप्रशासनाच्या अभ्यासाचे पारंपरिक दृष्टिकोन विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5431

[Total No. of Pages : 4

[6464]-19

F.Y. B.A. (SODL)

118 : POLITICAL SCIENCE

**Introduction to the Indian Constitution
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten of the following twelve questions :

[10]

- a) Define constitution.
- b) State any two sources of Indian constitution.
- c) Define fundamental Rights.
- d) State any two importance of Fundamental Duties.
- e) Define Federations.
- f) State any two recommendation of Sarkaria Commission.
- g) Define Basic structure.
- h) Define ordinance.
- i) Define casting vote.
- j) Note 3 types of Emergency.
- k) Define Judicial Review.
- l) Define NOTA (none of the above)

Q2) Attempt any five out of seven from the following :

[25]

- a) Indian Government law (1935).
- b) Fundamental Duties.
- c) Centre - note Administrative Relations.
- d) Boundary Dispute between Maharashtra and Karnataka.
- e) Judicial review.
- f) President of Rajyasabha.
- g) High court.

P.T.O.

Q3) Attempt any five out of seven from the following :

[25]

- a) Right to Religion.
- b) Finance commission.
- c) Water Disputes in India.
- d) 42nd constitution Amendment.
- e) Governor : Role and functions.
- f) Judicial Activism.
- g) Election reforms.

Q4) Attempt any one out of two from the following :

[10]

- a) Discuss various features of Indian constitution.
- b) Explain structure, functions and Role of Election commission of India.

PD-5431

[6464]-19
F.Y. B.A. (SODL)
118 : POLITICAL SCIENCE
Introduction to the Indian Constitution
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील बारह पैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. [10]

- अ) राज्यघटनेची व्याख्या लिहा.
- ब) भारतीय राज्यघटनेचे कोणतेही दोन स्रोत लिहा.
- क) व्याख्या लिहा : मूलभूत हक्क.
- ड) मूलभूत कर्तव्याचे कोणतेही दोन महत्त्व सांगा.
- इ) व्याख्या लिहा. संघराज्यवाद.
- फ) सरकारिया आयोगाच्या कोणत्याही दोन शिफारसी सांगा.
- य) राज्यघटनेची 'मूलभूत संरचना' व्याख्या लिहा.
- र) व्याख्या लिहा. राष्ट्रपतीचा अध्यादेश.
- ल) व्याख्या लिहा. निर्णायक मत.
- व) आणित्वाणीचे तीन प्रकार सांगा.
- श) व्याख्या लिहा: न्यायालयीन पुनर्विलोकन
- ष) व्याख्या लिहा : नोटा.

प्रश्न 2) खालील सात पैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [25]

- अ) भारत शासन कायदा (1935).
- ब) मूलभूत कर्तव्ये.
- क) केंद्र - राज्य प्रशासकीय संबंध.
- ड) महाराष्ट्र - कर्नाटक - सीमाविवाद.
- इ) न्यायालयीन पुनर्विलोकन.
- फ) राज्यसभा अध्यक्ष.
- य) उच्च न्यायालय.

प्रश्न 3) खालील सात पैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) धार्मिक स्वातंत्र्याचा हक्क.
- ब) वित्त आयोग.
- क) भारतातील जलविवाद.
- ड) 42 वी घटनादुरुस्ती.
- इ) राज्यपाल : भूमिका आणि कार्ये.
- फ) न्यायालयीन सक्रियता.
- य) निवडणूक सुधारणा.

प्रश्न 4) खालील दोन पैकी एका प्रश्नाचे उत्तरे सविस्तर लिहा.

[10]

- अ) भारतीय राज्यघटनेच्या विविध वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- ब) निवडणूक आयोगाची रचना, कार्ये व भूमिका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5432

[Total No. of Pages : 4

[6464]-20

F.Y.B.A (SODL)

PSYCHOLOGY

**121 : Foundations of Psychology and Introduction to social
Psychology
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10]

- a) What is learning?
- b) What is memory?
- c) Give definition of attention.
- d) What is conflict?
- e) What is social motives?
- f) What is need for power?
- g) What is personality traits?
- h) What is intelligence?
- i) What is Prejudice?
- j) What is non-verbal communication?
- k) What is Prosocial behaviour?
- l) What is emotion?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- a) Describe the concept of Neuropsychology.
- b) Write short note on Decay theory of forgetting.
- c) Explain scope of social psychology.
- d) Describe the concept of Self-Regulation.
- e) Explain the process of attitude formation.
- f) Describe causes of Aggression.
- g) Explain Big-five theory of Personality.

Q3) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- a) Write short note on defense mechanism.
- b) Explain Gardners theory of Intelligence.
- c) Describe Maslow's hierarchy of needs.
- d) Describe components of self-concept.
- e) Explain the concept of family violence.
- f) Describe the causes of group formation.
- g) Describe the types of learning.

Q4) Attempt any one out of two from the following.

[10]

- a) Discuss in detail types of memory.
- b) Discuss in detail about social cognition and social perception.

Total No. of Questions : 4]

PD-5432

[6464]-20

F.Y.B.A (SODL)

PSYCHOLOGY

121 : Foundations of Psychology and Introduction to social
Psychology

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील आकडे प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्रश्न 1) खालील बारह पैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) अध्ययन म्हणजे काय?
- ब) स्मृती म्हणजे काय?
- क) अवधानाची व्याख्या द्या.
- ड) प्रेरणासंघर्ष म्हणजे काय?
- इ) सामाजिक प्रेरणा म्हणजे काय?
- फ) प्रभुत्व प्रेरणा म्हणजे काय?
- य) व्यक्तिमत्त्व गुणविशेष म्हणजे काय?
- र) बुद्धीमत्ता म्हणजे काय?
- ल) पुर्वग्रह म्हणजे काय?
- व) अभाषिक संप्रेषण म्हणजे काय?
- श) समाजाभिमुख वर्तन म्हणजे काय?
- ष) भावना म्हणजे काय?

- प्रश्न 2) खालील सात पैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [25]
- अ) 'चेतामानसशास्त्र' ही संकल्पना वर्णन करा.
 - ब) विस्मरणाचा हास सिद्धांत यावर टीप लिहा.
 - क) सामाजिक मानसशास्त्राचे महत्व स्पष्ट करा.
 - ड) स्व-नियमन ही संकल्पना वर्णन करा.
 - इ) अभिवृत्तीनिर्मिती प्रक्रिया स्पष्ट करा.
 - फ) आक्रमकतेची कारणे वर्णन करा.
 - य) व्यक्तिमत्त्वाचा पंचघटक सिद्धांत स्पष्ट करा.

- प्रश्न 3) खालील सात पैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [25]
- अ) संरक्षणयंत्रणा यावर टीप लिहा.
 - ब) गार्डनर यांचा बुद्धीमत्ता विषयक सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - क) मॅस्लो यांची प्रेरणाश्रेणी वर्णन करा.
 - ड) स्व-संकल्पनेचे पैलू/घटक वर्णन करा.
 - इ) कौटुंबिक हिंसाचार ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - फ) समुहानिर्मितीची कारणे वर्णन करा.
 - य) अध्ययनाचे प्रकार वर्णन करा.

- प्रश्न 4) खालील दोन पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
- अ) स्मृती प्रकारांवर सविस्तर चर्चा करा.
 - ब) सामाजिक बोधन आणि सामाजिक संवेदन यांवर सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5433

[Total No. of Pages : 2

[6464]-21
F.Y. B.A. (SODL)
MATHEMATICS
122 A : Algebra and Analytical Geometry
(2019 Pattern) (Paper - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten of the following :

[10]

- a) Let $A = \{1, 2, 3, 4, 5\}$ and $B = \{2, 4, 6\}$. Find $A-B$ and $B-A$.
- b) Define bijective function.
- c) Define least common multiple (l.c.m).
- d) Let $n \in \mathbb{N}$ and $a, b, c, d \in \mathbb{Z}$. If $a \equiv b \pmod{n}$ and $c \equiv d \pmod{n}$ then show that $a + c \equiv b + d \pmod{n}$.
- e) Show that the number $z = 1$ satisfy the equation $z^2 - 2z + 1 = 0$
- f) What are polar co-ordinates of a complex number $z = x + iy$?
- g) Give an example of parallel lines.
- h) What is relation between direction cosines and direction ratios?
- i) What is general form of equation of sphere?
- j) Identify the type of conic $3x^2 - 8xy - 3y^2 + 10x - 13y + 8 = 0$
- k) Find the distance between the parallel planes $3x + 2y - z + 5 = 0$ and $6x + 4y - 2z - 12 = 0$.
- l) Write the equation of the sphere whose centre is $(3, 2, 1)$ and radius is 2.

Q2) Attempt any five of the following :

[5 × 5 = 25]

- a) Prove that $x^n - y^n$ is divisible by $x - y$ for all natural numbers n .
- b) Let $f : \mathbb{Z} \rightarrow \mathbb{Z}$ be a function defined by $f(x) = 2x + 3$. Let $g : \mathbb{Z} \rightarrow \mathbb{Z}$ be a function defined by $g(x) = 3x + 2$. Find $f \circ g$ and $g \circ f$. Is it $f \circ g = g \circ f$?
- c) Find gcd of 75 and 125.
- d) Show that $n! > n^2$ for all $n \in \mathbb{N}$.

P.T.O.

- e) State and prove Euclid's lemma.
- f) Construct the composition tables for addition and multiplication in $\mathbb{Z}_7$.
- g) Prove that $|z_1 + z_2| \leq |z_1| + |z_2|$, for $z_1, z_2 \in \mathbb{C}$.

Q3) Attempt any five of the following :

[5 × 5 = 25]

- a) Find the equation of the plane passing through the line of intersection of the planes $2x - 5y - z = 3$ and $x + y + 4z = 5$ and parallel to the plane $x + 3y + 6z = 1$.
- b) Find the equation of the plane passing through the points $(1, 1, 0)$, $(3, -1, 1)$ and $(-1, 0, 2)$.
- c) Find the radius and center of the sphere $x^2 + y^2 + z^2 + 4x + 4y + 4z = 8$
- d) Find the angle between the lines $\frac{x-1}{1} = \frac{y-2}{0} = \frac{z-3}{1}$ and $\frac{x-4}{3} = \frac{y-5}{4} = \frac{z-6}{5}$
- e) Find the nature of the curve and centre of the curve $2x^2 + 4xy + 3y^2 - 8x - 14y + 9 = 0$
- f) Find the equation of the smallest sphere passing through $A(1, 2, 3)$ and $B(4, 5, 6)$.
- g) Prove that section of the sphere $x^2 + y^2 + z^2 + 2ux + 2vy + 2wz + d = 0$ by the plane $ax + by + cz + d' = 0$ is a circle.

Q4) Attempt any one of the following :

[1 × 10 = 10]

- a) i) Show that $\frac{41}{2^{20}-1}$.
- ii) Find the principle argument of $z = \frac{1}{-2-2i}$
- b) Prove that every equation of first degree in x, y, z represents a plane.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5434

[Total No. of Pages : 2

[6464]-22
F.Y. B.A (SODL)
MATHEMATICS
122 C : Financial Mathematics
(2019 Pattern) (Paper - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve :

[10 × 1 = 10]

- a) Find the value of $(27)^{\frac{2}{3}}$
- b) If $y = \tan x$ find $\frac{dy}{dx}$
- c) Expand $(3x - 2y)(3x + 2y)$
- d) Find value of $\log(2) + \log(3)$
- e) Find $\lim_{x \rightarrow \infty} \left(\frac{1}{x} \right)$
- f) Define injective (1-1) Function.
- g) Find $\log_2 16$
- h) Define singular matrix.
- i) If $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{bmatrix}$ and $B = \begin{bmatrix} 1 & -2 \\ 5 & 3 \end{bmatrix}$ Find $A - B$
- j) If $A = \begin{bmatrix} -2 & 3 \\ 1 & 2 \end{bmatrix}$ Find $|A|$
- k) Find $\int x dx$
- l) Write one application of Integration in mathematics.

P.T.O.

Q2) Attempt any Five out of seven :**[5 × 5 = 25]**

- a) Use integration by parts to find integration
 $I = \int x e^x dx$
- b) Find area between the curves $y = x^2$ & $y = x$ from 0 to 1
- c) Explain the difference between consumer's surplus and producers surplus.
- d) Explain the difference between matrix and determinant.
- e) If $y = \frac{e^x}{\tan x}$ Find $\frac{dy}{dx}$ using quotient rule.
- f) Find cofactor & transpose matrix of matrix $A = \begin{bmatrix} 3 & 2 \\ 1 & 0 \end{bmatrix}$
- g) Explain 'Marginal Concept' with example.

Q3) Attempt any five of seven :**[5 × 5 = 25]**

- a) Solve the following :
 $9(3x + 4) - 2x = 11 + 5(4x - 1)$
- b) Find slope of tangent to curve $y = x^2$ at point (1,1) using Derivative.
- c) Find stationary points for the curve $y = f(x) = x^3 - 18x^2 + 96x = 80$.
- d) Solve using matrix inversion method
 $2x + 3y = 5$
 $2x - 3y = -1$
- e) Explain 'Optimization of function'.
- f) Write note on exponential function.
- g) Define multiplication in matrices with one example.

Q4) Attempt any one out of two :**[1 × 10 = 10]**

- a) Matrix multiplication is not commutative. Explain with example.
- b) Find Inverse of the following matrix.

$$\begin{bmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 2 & -1 & 1 \\ 2 & 1 & 1 \end{bmatrix}$$

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5435

[Total No. of Pages : 4

[6464]-23

F.Y. B.A. (SODL)

SOCIOLOGY

**123- Introduction to Sociology & Social Institutions and
Change
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following

[10×1=10]

- a) Write the name of two schools of thought in sociology.
- b) Who is the author of 'Positive Philosophy'?
- c) Write the examples of Secondary Groups.
- d) List any two characteristics of culture.
- e) Who has written the book 'Folkways'?
- f) Who said "Sociological imagination is the vivid awareness of the relationship between experience and the wider society."?
- g) Who has classified Primary Groups?
- h) Which of the factors of Culture?
- i) What are the main types of Education?
- j) Who is the founding father of sociology?
- k) What is monogamy?
- l) What is nuclear family?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following. **[25]**

- a) Explain Mills concept of Sociological Imagination.
- b) Discuss the characteristics of group.
- c) Explain the characteristics of Secondary Group.
- d) Which are the types of Culture?
- e) Why Sociology is considered a Social Science?
- f) What are the various forms of Polity?
- g) What is Cultural Lag?

Q3) Attempt any five out of seven from the following. **[25]**

- a) On which factor Social Stratification is depends?
- b) Describe the function of Family.
- c) What are the types of Democracy?
- d) What is Globalization?
- e) Write a short note on 'Industrial Revolution'?
- f) Define Social Stratification and its types.
- g) Write a short note on Social Media.

Q4) Attempt any one out of two from the following. **[10]**

- a) State the meaning and definition and characteristics of Social Change.
- b) Describe the nature and scope of Sociology.

Total No. of Questions : 4]

PD-5435

[6464]-23

F.Y. B.A. (SODL)

SOCIOLOGY

123- Introduction to Sociology & Social Institutions and
Change

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील 12 प्रश्नांपैकी 10 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10×1=10]

- अ) समाजशास्त्रातील दोन संप्रदायाची नावे लिहा.
ब) 'पॉझिटिव्ह फिलॉसॉफी' चे लेखक कोण आहेत?
क) दुय्यम समूहाची उदाहरणे लिहा.
ड) संस्कृतीची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
इ) 'फोकवेज' हे पुस्तक कोणी लिहिले आहे?
फ) "समाजशास्त्रीय कल्पनाशक्ती ही अनुभव आणि व्यापक समाज यांच्यातील संबंधांची स्पष्ट जाणीव आहे". असे कोण म्हणाले?
य) प्राथमिक गटांचे वर्गीकरण कोणी केले आहे?
र) संस्कृतीचे घटक कोणते?
ल) शिक्षणाचे मुख्य प्रकार कोणते आहेत?
व) समाजशास्त्राचे जनक कोण आहेत?
श) एकविवाह म्हणजे काय?
ष) विभक्त कुटुंब म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील 7 प्रश्नांपैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) मिल्सची समाजशास्त्रीय कल्पनाशक्तीची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) समुहाच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- क) दुय्यम समूहाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ड) संस्कृतीचे प्रकार कोणते आहेत?
- इ) समाजशास्त्र हे सामाजिक शास्त्र का मानले जाते?
- फ) राज्यसंस्थेचे विविध प्रकार कोणते आहेत?
- य) सांस्कृतिक पश्च्यायन म्हणजे काय?

प्रश्न 3) खालील 7 प्रश्नांपैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) सामाजिक स्तरीकरण कोणत्या घटकावर अवलंबून आहे?
- ब) कुटुंबाच्या विविध कार्यांचे वर्णन करा.
- क) लोकशाहीचे प्रकार कोणते आहेत?
- ड) जागतिकीकरण म्हणजे काय?
- इ) औद्योगिक क्रांतीवर टिप लिहा.
- फ) सामाजिक स्तरीकरणाची व्याख्या करा आणि त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
- य) सामाजिक माध्यमे यावर टीप लिहा.

प्रश्न 4) खालील 2 प्रश्नांपैकी 1 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) सामाजिक परिवर्तनाचा अर्थ आणि व्याख्या आणि वैशिष्ट्ये सांगा.
- ब) समाजशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्तीचे वर्णन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5436

[Total No. of Pages : 4

[6464]-24

F.Y. B.A. (SODL)

GEOGRAPHY

124 : Physical and Human Geography
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write answers in one sentence (Any Ten) :

[10]

- a) Name any two branches of Physical geography.
- b) Who put forth the theory of Continental Drift?
- c) Which activities are dominant in second stage of river cycle?
- d) In which layer of atmosphere 'Aurora' Phenomenon is observed?
- e) Name the forms of precipitation.
- f) Which are the forces responsible for origin of ocean wave?
- g) What is sublimation?
- h) Define 'Human Geography'.
- i) Name any two branches of human geography.
- j) Who put forth the 'Theory of Demographic Transition'?
- k) Name the patterns of rural settlement.
- l) Define zoom cultivation.

Q2) Write a short note in 50 words (Any five)

[25]

- a) Scope of Physical Geography
- b) The core of earth
- c) Troposphere
- d) Tides

P.T.O.

- e) Factors affecting on distribution of population
- f) Types of rural settlement
- g) Types of Agriculture

Q3) Write answers in 50 words (Any five) :

[25]

- a) Write the branches of Physical Geography.
- b) Explain 'Moho-discontinuity'.
- c) Write a note on 'Heat Balance'.
- d) Write the scope of human geography.
- e) Write a note on 'population composition in India'.
- f) Explain the urbanization process in India.
- g) Write the problems of Indian agriculture.

Q4) Write answer in 150 words (Any one) :

[10]

- a) Explain the theory of cycle of erosion with suitable examples.
- b) Explain the theory of Demographic Transition with relevance to India.

PD-5436

[6464]-24

F.Y. B.A. (SODL)

GEOGRAPHY

124 : Physical and Human Geography

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा) [10]

- अ) प्राकृतिक भूगोलाच्या कोणत्याही दोन शाखांची नावे लिहा.
- ब) भूखंडवहण सिद्धांत कोणी मांडला?
- क) नदीचक्रातील (river cycle) दुसऱ्या टप्प्यामधील कोणत्या क्रिया प्रभावशाली असतात.
- ड) 'अरोरा' ही क्रिया वातावरणातील कोणत्या स्तरामध्ये पहावयास मिळते?
- इ) पर्जन्याच्या रुपांची नावे लिहा.
- फ) सागरी लहरींच्या निर्मितीसाठी कोणत्या ऊर्जा कारणीभूत आहेत.
- य) संप्लवन म्हणजे काय?
- र) मानवी भूगोलाची व्याख्या करा.
- ल) मानवी भूगोलाच्या कोणत्याही दोन शाखांची नावे लिहा.
- व) 'लोकसंख्या संक्रमणाचा सिद्धांत' कोणी मांडला?
- श) ग्रामीण वस्तींच्या आकृतीबंधाची नावे लिहा?
- ष) स्थलांतरित शेतीची व्याख्या करा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 50 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणत्याही पाच) [25]

- अ) प्राकृतिक भूगोलाची व्याप्ती
- ब) पृथ्वीचा गाभा
- क) तपांबर

- ड) सागरी लाटा
- इ) लोकसंख्येच्या वितरणावर परिणाम करणारे घटक
- फ) ग्रामीण वस्तीचे प्रकार
- य) शेतीचे प्रकार

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) प्राकृतिक भूगोलाच्या शाखा लिहा.
- ब) 'मोहो-विलगता' वर्णन करा.
- क) 'उष्णता ताळेबंद' टीप लिहा.
- ड) मानवी भूगोलाची व्याप्ती लिहा.
- इ) 'भारतातील लोकसंख्या रचनेवर'
- फ) भारताच्या नागरीकीकरण प्रक्रियेचे वर्णन करा.
- य) भारतीय कृषीच्या समस्या लिहा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

[10]

- अ) क्षरणचक्र सिद्धांत सोदाहरण स्पष्ट करा.
- ब) लोकसंख्या संक्रमणाचा सिद्धांत भारताच्या सहसंबंधाने स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5437

[Total No. of Pages : 4

[6464]-25

F.Y. B.A. (SODL)

HISTORY

**119 : Early India : From Prehistory to the Age of the Mauryas and
Post Mauryas Age to the Rashtrakutas
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in one sentence (any 10) :

[10]

- a) Which is the oldest civilization in India?
- b) Which ved is the origin of Indian musical art?
- c) Who was the 23rd Tirthankara of Jainism?
- d) Which capital city belonged to the Gandhar Mahajan padus?
- e) Who is the founder of the satvahan dynasty?
- f) Who is Author of 'Gatha Saptshati' Book?
- g) Which king started the organization of kumbh fair at Allahabad?
- h) What is the place of worship of Buddhism called?
- i) Kailas caves at Ellora was created during which regime?
- j) Who wrote Mahabhashya?
- k) What is shreni?
- l) Harappa is situated on the bank of which river?

P.T.O.

Q2) Answer the following question in 50 to 100 words (any five) : [25]

- a) Compare Jainism and Buddhism.
- b) Explain the Administration system of Maurya Period?
- c) Evaluation the economic life during the Satavahan Period.
- d) Review the political career of Chandragupta - II.
- e) Explain the concept of early India?
- f) Explain the religious policy of Emperor Ashoka?
- g) Write the impact of Greek invaders on Indian history?

Q3) Write short notes (any five) : [25]

- a) Stone age
- b) Sangam literature council
- c) Mathura style
- d) Rigveda
- e) Harsh wardhan
- f) Milinda Panha
- g) Inscription

Q4) Answer the following one question in 150 to 200 words : [10]

- a) Write the brief characteristics of Harappan civilization?
- b) Discuss the tri partite conflict between the Rashtrakuta, pals and parmars.

PD-5437

[6464]-25

F.Y. B.A. (SODL)

HISTORY

119 : Early India : From Prehistory to the Age of the Mauryas and
Post Mauryas Age to the Rashtrakutas

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही 10) :

[10]

- अ) भारतातील सर्वात प्राचिन संस्कृती कोणती?
- ब) भारतीय संगीत कलेचे उगम कोणत्या वेदात आहे?
- क) जैन धर्मातील तेविसावे तिर्थंकर कोण?
- ड) गंधार महाजनपदाची राजधानी कोणती?
- इ) सातवाहन राजघराण्याचा संस्थापक कोण?
- फ) 'गाथा सप्तशती' या ग्रंथाची रचना कोणी केली?
- य) अलाहाबाद येथे कुंभमेळ्याला सुरूवात कोणत्या राज्यकर्त्याने केली?
- र) बौद्ध धर्मीयांच्या पुजास्थळास काय म्हणतात?
- ल) वेरूळच्या कैलास लेणीची निर्मिती कोणत्या राजवटीत झाली?
- व) महाभाष्य हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
- श) श्रेणी म्हणजे काय?
- ष) हडप्पा हे स्थळ कोणत्या नदी तिरावर वसलेले आहे?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 ते 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही पाच) :

[25]

- अ) जैन व बौद्ध धर्माची तुलना करा.
- ब) मौर्य कालीन प्रशासन व्यवस्था स्पष्ट करा.
- क) सातवाहन कालीन अर्थव्यवस्थेचे मुल्यमापन करा.
- ड) चंद्रगुप्त दुसरा यांच्या राजकीय कारकिर्दीचा आढावा घ्या.
- इ) प्रारंभिक भारत ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) सम्राट अशोकाचे धार्मिक धोरण स्पष्ट करा.
- य) ग्रीक आक्रमकाचे भारतीय इतिहासा वरील परिणाम लिहा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा (कोणत्याही पाच) :

[25]

- अ) अश्मयुग
- ब) संगम साहित्य परिषद
- क) मथुरा शैली
- ड) ऋग्वेद
- इ) हर्षवर्धन
- फ) मिलिंद पन्हो
- य) शिलालेख

प्रश्न 4) खालील पैकी एका प्रश्नांचे उत्तर 150 ते 200 शब्दांत लिहा :

[10]

- अ) सिंधू संस्कृतीची वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) राष्ट्रकुट, पाल आणि परमार यांच्यातील त्रिपक्षीय संघर्ष यावर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5438

[Total No. of Pages : 3

[6464]-26
F.Y. B.A. (SODL)
MATHEMATICS
122 B : Calculus
(2019 Pattern) (Paper - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Ten of the following :

[10]

- a) State any two algebraic properties of $\mathbb{R}$.
- b) Determine the set A for all real numbers $x \in \mathbb{R}$ such that $|x-1| \leq 1$.
- c) Find the supremum and infimum of the set $A = \left\{ \frac{1}{n} / n \in \mathbb{N} \right\}$.
- d) Find the first four terms of the sequence (x_n) , where $x_n = \frac{1}{n}$.
- e) Discuss the convergence of the sequence (x_n) , where $x_n = \frac{1}{n^3}$.
- f) Find 6th derivative of $y = \sin(2x)$.
- g) Find domain of the real valued function $f(x) = \sqrt{x}$.
- h) Evaluate $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos(x)}{x^2}$.
- i) Evaluate $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{|x|}{x}$.
- j) Show that the function $f(x) = x^2 + x - 1$ has a root in the interval $[0, 5]$.
- k) State $\varepsilon - \delta$ definition of continuity for the function $f(x)$.
- l) At what points the function $f(x) = \frac{x+3}{x^2 - 3x - 10}$ is discontinuous?

P.T.O.

Q2) Attempt any five of the following :**[25]**

- a) Is every bounded sequence convergent ? Justify.
- b) Using definition of the limit of a sequence show that $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n+5} = 0$.
- c) Prove that every subsequence of a convergent sequence is convergent.
- d) Solve $\cos^2 x \frac{dy}{dx} + y = \tan x$.
- e) Show that $\lim_{x \rightarrow 0} \sin\left(\frac{1}{x}\right)$ does not exist.
- f) Evaluate $\lim_{x \rightarrow 1} x^{\left(\frac{1}{1-x}\right)}$.
- g) Find the values of α and β if the function is continuous in $(-3, 3)$ where

$$f(x) = \begin{cases} x + \alpha, & -3 < x < 0; \\ 2x + 1, & 0 \leq x < 2; \\ \beta - x, & 2 \leq x < 3. \end{cases}$$

Q3) Attempt any five of the following :**[25]**

- a) State and prove triangle inequality for real numbers.
- b) Evaluate $\lim_{x \rightarrow 0} x^x$ using L'Hopital's rule.
- c) Evaluate $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1}{\frac{1}{e^x + 1}}$.
- d) By using $\varepsilon - \delta$ definition of limits, show that $\lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^2 - 3x + 2}{x - 2} = 7$.
- e) Solve $(1 + y^2) dx = (\tan^{-1} y - x) dy$.
- f) Establish the convergence and find the limit of the following sequence

$$x_n = \left(1 + \frac{1}{n}\right)^{n+1}, \quad n \in \mathbb{N}$$

- g) Find 10th derivative of $y = \frac{1}{(x-1)(x-2)}$.

Q4) Attempt any one of the following :

[10]

- a) Show that the sequence (x_n) defined below is convergent and hence find its limit $x_1 = 1, x_{n+1} = \sqrt{2x_n}, n \geq 1$.
- b) i) At what points is the function $f(x) = \sqrt{(1-x)(3+x)}$ continuous on $\mathbb{R}$? Justify.
- ii) Solve $(xy^3 + y) dx + 2(x^2y^2 + x + y^4) dy = 0$.

